

Fecr Yayınları: 681

**Dini İlimler Bağlamında
DEPREM**

Editörler

Doç. Dr. Teceli KARASU - Doç. Dr. Mahsum AYTEPE

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt

NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.

Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Mayıs 2023

ISBN: 978-625-6436-28-2

CR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

Dini İlimler Bağlamında DEPREM

Editörler

Doç. Dr. Teceli KARASU
Doç. Dr. Mahsum AYTEPE

Yazarlar

Prof. Dr. Murat SERDAR
Doç. Dr. Cahit KARAALP
Doç. Dr. Ertuğrul CESUR
Doç. Dr. Mahsum AYTEPE
Doç. Dr. Mehmet SALMAZZEM
Doç. Dr. Teceli KARASU
Doç. Dr. Yılmaz CEYLAN
Dr. Öğr. Üyesi Abdulalim DEMİR
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim YILDIZ
Dr. Öğr. Üyesi İzzet GÜLAÇAR
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Burak ÇAKIN
Dr. Öğr. Üyesi Mesut YİĞİT
Dr. Öğr. Üyesi Rıfat YILDIZ
Dr. Öğr. Üyesi Sevda ÇETİN
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf AYDIN
Öğr. Gör. Murat ERGİNYÜREK
Öğr. Gör. Zeyneb TÜRKOĞLU

İÇİNDEKİLER

Takdim/Fethi Ahmet POLAT -----	7
Ön Söz -----	11
Deprem: Jeomorfolojik Yapıya ve Beşeri Faktörlere Etkisi Murat ERGİNYÜREK -----	13
Depremler İlahî Bir Cezalandırma mıdır? Murat SERDAR -----	43
Deprem - Kader İlişkisi Mahsum AYTEPE -----	73
Kur'an Perspektifinden Dünyevî Âfetler ve Deprem Mehmet SALMAZZEM -----	87
Kur'an'da Sınanma ve Sınanmayı İfade Eden Kavramlar Cahit KARAALP -----	117
Kur'an ve Sünnet Işığında Afet/Deprem Musibetlerine Karşı Takınılması Gereken Tutumlar Abdulalim DEMİR -----	143
İslam'a Göre Cenaze ve Defin İşlemleri (Afet Dönemlerindeki Uygulamalar Bağlamında) Rıfat YILDIZ -----	177
Musibetlere/Âfetlere Tasavvufî Bir Bakış Mesut YİĞİT -----	203
Afet (Deprem) Dönemi Din Eğitimi ve Din Eğitimi Dili Teceli KARASU -----	223

Afet Sonrasında Çocuklara Yönelik Manevi Destek Yusuf AYDIN -----	253
Olağanüstü Durumlar ve Sosyal Güven Yılmaz CEYLAN-----	279
Depremın İdeo-Politiđi: Anarşı mi Hiyerarşı mi? Ertuğrul CESUR -----	309
Deprem Bir Kötülük müdür? İbrahim YILDIZ -----	327
Depremın Ontolojisine Dair Yaklaşımlar: Sezai Karakoç, Âkif Emre ve Ahmet İnam Örneđi İzzet GÜLAÇAR-----	343
Klasik Türk Edebiyatında Bir Sanat Unsuru Olarak Deprem Mehmet Burak ÇAKIN-----	363
Klasik Dönemden Modern Döneme Arap Edebiyatında Deprem Teması Sevda ÇETİN -----	393
Depremın İnsan Üzerindeki Etkilerinin Müzik ile Tedavisi Zeyneb TÜRKOĞLU -----	417
Yazar Özgeçmişleri -----	443

TAKDİM

Coğrafya kaderse şehir de kederdir. Şehir, coğrafyanın avantajlarını kullanırken ne kadar şanslı ise dezavantajlarının getirdiği sorunlarla yüzleşirken bir o kadar şanssızdır.

Kaderine doğduğumuz coğrafyanın en dezavantajlı teza-hürü olarak şehirlerimizi vuran depremler 6-7 Şubat 2023 tarihlerinde kendisini yeniden ve dehşetengiz biçimde hatırlattı. Yaralarımızı sarmak üzere olduğumuz şu günlerde, Anadolu topraklarını kıyamete kadar bizlere yurt kılan ecdadımızın manevî bir başka emanetinin de deprem gerçeği ile yaşamayı öğrenmek ve bu gerçeğin daha fazla canımızı almamasına izin vermemek olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz.

Kahramanmaraş merkezli 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki depremler 11 ilimizi ve yaklaşık 15 milyon vatandaşımızı doğrudan, Türkiye'yi ve gönül coğrafyamızı dolaylı biçimde etkiledi. Depremin ikinci gününden itibaren bölgeye intikal eden bir gönüllü olarak medyada yazılıp çizilenlerin büyük resmin yalnızca küçük bir cüzüne tekabül ettiğini acı içinde gördüm. Yıkılmış şehirler, viraneye dönmüş köyler, altı üstüne gelmiş kasabalar, tarumar olmuş haneler, parçalanmış aileler ve anasız-babasız kalmış çocuklar aslında felaketin şu an görünen yüzüydü. Uzun yıllar birlikte yaşamak zorunda kalacağımız sosyolojik, psikolojik, kültürel travmalara gelince maddi kayıplarımızdan asla daha geride değildi ve asla daha az üzüntü vermeyecekti.

Deprem, MAUN ailesinden 10 fidanı koparıp aldı. Hiç unutmuyorum, üniversitemizin farklı birimlerinde eğitim öğretimlerine devam eden bu öğrencilerimizin ailelerine ulaşım tazyiklerimi iletmek, kendilerini bir nebze de olsa teselli et-

mek istediğimde karşımda koca yürekli anaları ve metanet timsali halleriyle vakur babaları, kardeşleri bulmuştum. Birinci ya da ikinci dereceden yakınıni kaybeden yüzlerce personelimizin ya da öğrencimizin de aynı sabır ve metanetle ayakta durduklarına, ulaşabildikleri her enkaza cansiperane koştuklarına yerinde bizzat şahit olmuşum.

Her büyük felaketin sebep olduğu yıkımların ardında kusurlu bir insan, bir ihmalkâr, hatta bir suçlu olabilir. Bunların tayini, takibi ve tecziyesi son derece önemlidir ve bu durum devletin başta gelen görevleri arasındadır. Ancak toplumsal felaketlerin, hem söz konusu hadiselerin mevcut sonuçlarını görmek bakımından hem de sonraki muhtemel benzer hadiselere karşı hazırlıklı olmak açısından farklı zaviyelerden ele alınıp değerlendirilmesi, başkaca yaklaşımların ve bakış açılarının perspektifine konu edinilmesi de gerekir. Bu kritiğin en hayati olanları, bilim insanları tarafından ortaya konulan değerlendirmelerdir. Üniversitelerin sorumlulukları da burada başlar.

İnsan ve bilim kavramları reel dünyayı tanımlamak açısından ne kadar önemli ise insan-din, din-bilim ve insan-din-bilim kavramları da varoluşumuzu anlamlandırmak açısından o kadar değerlidir. Beşeriyetin tarih yolcuğunda bilim ve din gözlüklerini birbirlerini dışlamadan kullanan toplumların büyük medeniyetler kurdukları bir vakıadır. Ancak bu ikisinden herhangi birini diğerini dışlamak suretiyle kullanan toplumların geçici başarılar sonrasında kalıcı yıkımlar yaşadığı da bir hakikattir. Hal böyle olunca elinizdeki eserin okurlar açısından yüksek kıymeti haiz olduğu kendiliğinden anlaşılacaktır.

İnandığı kitabın manevî rehberliğini hayatlarının her alanına ve her dönemine hâkim kılma gayretindeki Müslüman

halkımızın felaket zamanlarında bu ilahî reçeteye her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyacağı aşikârdır. Bu anlamda dinî ilimlerle teşrik-i mesaide bulunan ilim adamlarının deprem gerçeğini Kur’ân ve dinî ilimler müktesebatı dolayımında ele alması, büyük yıkımlar sonrasında toplumların birbirine nasıl kenetlenmesi gerektiğine dair önceki peygamberlerden ve Hz. Muhammed’in hayatından örnekler vermesi ve bu bilgiler ışığında milletleri ayakta tutan evrensel değerleri sahih bir itikat, makul bir içerik ve makbul bir üslup eşliğinde toplumla buluşturması son derece önemlidir.

Doğal afetler söz konusu olduğunda dindar toplumlarda beşeri zaafın en fazla tebarüz ettiği alanların kadercilik ve tevekkülçülük anlayışları olduğunu söylemek sanırım abartı olmaz. Mamafih Mehmet Akif Ersoy’un “Azim’den sonra Tevekkül” başlıklı şiirinde dikkatlerimizi çektiği bu yanlış tevekkül anlayışının ve toplumları nemelazımcılığa iten, bireysel ya da toplumsal sorumluluğu bütünüyle insan dışı faktörlere bağlayan, hatta ilahî tercihe isnat eden kör kaderciliğin kahir ulemamız tarafından her asırda tenkit edildiğini de belirtmek gerekir. İstiklâl Şairi’nin şu satırlarına hangi Müslüman gönül huzuru ile imza atmaz?!

“Allah’a dayandım!” diye sen çıkma yataktan,
 ‘Mânâ-yı tevekkül’ bu mudur? Hey gidi nâdân!
 Ecdâdını zannetme asırlarca uyurdu;
 Nerden bulacaktın o zaman eldeki yurdu?
 Üç kıt’ada yer yer kanayan izleri şâhid:
 Dinlenmedi bir gün o büyük nesl-i mücâhid.
 Âlemde ‘tevekkül’ demek olsaydı ‘atâlet’
 Mîrâs-ı diyânetle yaşar mıydı bu millet?
 Çoktan kürrenin meş’al-i tevhîdi sönerdi;
 Kur’ân duramaz, nezd-i İlâhîye dönerdi.”

Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi akademisyenleri tarafından yerinde, zamanında ve özenle hazırlanan bu çalışmanın kendinden sonraki eserlere ışık tutacağına, dinî ilimler penceresinden deprensellik gerçeğine nasıl bakılması gerektiğine dair referans kitap olacağına hiç şüphem yok. Bu sebeple fikrin mimarlarını ve mutfağındaki işçileri kutluyorum. Tek üzüntüm, editörlerin samimi taleplerine rağmen yoğun mesaim sebebiyle böylesine değerli bir teklife makale boyutunda katkı sunamamış olmamdır. Hocalarımızın beni mazur görmelerini ümit ederim.

Dolu dolu sayfaları ve inceleme konusuna dair tatmin edici tartışmaları ile “Dinî İlimler Bağlamında Deprem” adlı kitabın bir an önce raflardaki yerini alması en büyük arzumdur. Editörler Doç. Dr. Teceli KARASU, Doç. Dr. Mahsum AYTEPE’yi ve emeği geçen tüm hocalarımı tebrik ediyor, ilim yolculuklarında kendilerine üstün başarılar diliyorum.

Şehitlerimize rahmet olsun. Milletimizin başı sağ olsun.

Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT
Muş Alparslan Üniversitesi Rektörü

ÖN SÖZ

İslam'ın korumak istediği beş temel değer can, mal, nesil, akıl ve din emniyeti olarak özetlenir. İslam bu alanlarda tabii, meşru ve sürdürülebilir ilke ve hükümler teklif etmek suretiyle insanlık için güven ve merhamet iklimi temin etmek ister. Bu iklimin nasıl temin edileceği konusunda kurucu metinlerin teorik düzeyde oluşturduğu tasavvur, İslam medeniyetini oluşturan unsurlar tarafından farklı örneklerle yaşamsal bir karşılık bulmuştur.

İslam'ın hayatın farklı alanlarını inşa ve ıslah etmek üzere başlattığı seferberlik kuşkusuz tek yönlü olmamıştır. Hayat ile ölüm, kemal ile zeval, sevinç ile keder, ıslah ile ifsat insani yaşamın tekerrür eden gerçeklikleri olarak kabul edilmiştir. Müslümanlara ve erdem sahibi bütün insanlara düşen görev ise beş temel değeri, en olumsuz şartlarda bile korumayı sağlayacak bir irade ortaya koymalarıdır.

6 Şubat tarihinde Kahramanmaraş merkezli 11 ilde 7.7 ve 7.6'lık yıkıma neden olan depremler 11 ili ve yaklaşık 13,5 milyon insanı doğrudan, hepimizi ise dolaylı olarak etkilemiştir. Sosyal, ekonomik ve kültürel alanlar başta olmak üzere insani yaşamın istisnasız bütün alanlarında derin kırılmalara ve dönüşümlere yol açtığını şimdiden müşahede ettiğimiz depremler can, mal, nesil, akıl ve din emniyetini ilgilendiren pek çok meselenin ilmi düzeyde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durum, pek çok kesimin yanı sıra özellikle İslami ilimler alanında çalışan akademisyenlere büyük sorumluluklar yüklemektedir.

İslami ilimleri çok yönlü bir şekilde ilgilendiren deprem hadisesinin tek bir disiplini ya da yorumu aşan boyutları bu-

lunmaktadır. Bu da meselenin oldukça geniş bir çerçeveden ele alınmasını gerektirmektedir. Elinizdeki çalışma, deprem hadisesini bilimsel ve jeomorfolojik bir çerçevede anlama ihtiyacımızı karşılayan bir makaleyle başlamaktadır. Çalışmada ayrıca tefsir, kelim, hadis, fıkıh, tasavvuf, din psikolojisi, din sosyolojisi, din eğitimi, din felsefesi, İslam felsefesi, Arap dili ve belâğati, İslami Türk edebiyatı ile İslam tarihi ve sanatları olmak üzere İslami ilimlere bağlı 13 farklı disiplinden makaleye yer verilmiştir. Mensup oldukları disiplinlerden hareketle yazılarını kaleme alan akademisyenler, deprem hadisesini ve sonuçlarını bilimsel ve anlaşılır bir dille izah etmeye çalışmışlardır. Toplamda 14 farklı alandan 17 makalenin yer aldığı kitap, aynı zamanda inter disiplinler çalışmanın özgün bir örneğini oluşturmaktadır. Kitapta yer alan makaleler, alandaki uzman akademisyenlerin hakemlik ve onaylama süreçlerinden geçmiştir.

Dini İlimler Bağlamında Deprem isimli bu çalışmanın önemli bir ihtiyaca karşılık geleceğini öngörmekteyiz. En büyük arzumuz kitabın, bu alanda doğru bilgiye ulaşmak isteyen herkesin istifade ettiği bir referans eser olmasıdır.

Bu kitaba makaleleriyle destek sunan hocalarımıza teşekkür ederiz. Çalışmayı yayınlamayı üstlenen Fecr Yayınlarına, ilgi ve alakaları sebebiyle şükranlarımızı sunarız.

Teceli KARASU -Mahsum AYTEPE